

Ani jedinec, ani druh, co je tedy anomální? Je to fenomén, ale fenomén okraje. Zde je naše hypotéza: multiplicita je definována nikoli prvky, které ji tvoří pokud jde o její rozsah, ani charakteristikami tvořícími ji pokud jde o pochopení, ale liniemi a dimenzemi, které s sebou nese v „intenci“. Měňte-li dimenze, přidávejte-li je či ubíráte, měňte multiplicitu. Odtud existence okraje u každé multiplicity, jež vůbec není centrem, ale obklopující linií nebo nejzazší dimenzí podle níž lze počítat ty ostatní všechny ty, co tvoří v daném okamžiku smečku (za okrajem by multiplicita měnila povahu). To říká kapitán Achab svému pomocníkovi: k Moby Dickovi mě nepoutá žádný osobní příběh, žádná msta, ani rozvíjení mýtu, ale mám stávaní se! Moby Dick není jedinec ani druh, je okrajem a je třeba, abych jej zasáhl, abych se dostal k celému hejnu, abych dosáhl celého hejna a dostal se přes ně. Prvky hejna jsou jen imaginární „panáci“, vlastnosti hejna jsou jen symbolické entity, jediné, o co jde, je okraj – anomální. „Pro mě je bílá velryba tou zdi, tyčící se hned vedle mě“, bílou zdi, „někdy věřím, že za ní není nic, ale co na tom!“ Je-li anomální okrajem, pak lze snáze pochopit jeho různé pozice ve vztahu ke smečce či multiplicitě, již lenuje, a různé pozice fascinovaného Já. Lze dokonce provést klasifikaci smeček, aniž bychom upadli do nástrah evolucionismu, který by v nich viděl jen jedno z podřadných kolektivních stadií (místo aby bral v úvahu jednotlivá uspořádání, jež uvádějí do hry). V každém případě tu bude okraj smečky a anomální pozice pokazdék, kdy se v prostoru octne zvíře na linii nebo v procesu rýsování linie, vzhledem k níž jsou všichni ostatní členové smečky v pravé či levé polovině: okrajová pozice, jež působí, že už nevíme, je-li anomální ještě v tlupě, už mimo tlupu, nebo na pohyblivé hranici tlupy. Ale někdy každé zvíře dosahuje této linie nebo zaujímá tuto dynamickou pozici, jako v hejnu komárů, kde se „každý jedinec skupiny nahodile přemísťuje, dokud nevidí všechny své soukmenovce ve stejném poloprostoru, pak horlivě změni svůj pohyb a vrací se do skupiny. Tak je při pohromě zajištěna stabilita *bariér*“.¹ Někdy je to určité zvíře, jež rýsuje a zaujímá okraj, jako vůdce smečky. Někdy je okraj definován nebo zesilován bytostí jiné povahy, která již ke smečce nepatří, nebo k ní nikdy nepatřila, a která představuje moc jiného řádu, působícího eventuelně jako hrozba, unášec, outsider... V každém případě nexistuje tlupa bez

fenoménu okraje, anomálního. Je pravda, že tlupy jsou podřívány také velmi odlišnými silami, které v nich utvářejí vnitřní centra manželského a rodinného typu, nebo státního typu, a jež je nutí přecházet ke zcela jiné formě sociability a nahrazují afekty smečky rodinnými cily nebo státní srozumitelností. Centrum nebo vnitřní černé díry hrají hlavní roli. V tom může evolucionismus vidět pokrok, v tomto dobrodružství, jež se přihází také lidským tlupám, když rekonstruuji skupinový familialismus, či dokonce autoritarismus, fašismus smečky.

Kouzelníci vzdýcky zaujímali anomální pozici na hranici polí či lesů. Straší na okrajích. Jsou na kraji vesnice nebo mezi vesnicemi. Důležitá je jejich spřízněnost se spojenectvím, s paktem, jež jim dává statut protikladný statutu filiace. S anomálním je tu vztah spojenectví. Kouzelník je ve spojeneckém vztahu s ďáblem jakožto moci anomálního. Starí teologové jasně rozlišovali dva druhy kleteb prováděných proti sexualitě. První se týká sexuality jako procesu filiace přenašejícího prvotní hřích. Ale druhá se jí týká jakožto moci spojenectví a podněcuje nedovolená spojení a odpudivé lasky: od té prvé se liší tím víc, že se snaží zabránit rozmnožování a že ďábel, nemaje sám moc se rozmnožovat, musí postupovat nepřímými prostředky (tím, že je ženským sukubem muže, a pak se stává mužským inkubem ženy, na niž přenáší semeno té první). Je pravda, že spojenectví a filiace vstupují do vztahů řízených zákony snáku, ale i pak si spojenectví ponechává nebezpečnou moc. Leach mohl ukázat, že navzdory všem výjimkám, které se zdají toto pravidlo popírat, patří kouzelník nejprve ke skupině, která je s tím, na něhož on působí, spojena jen spojenectvím: tak je v matrilinéární skupině třeba kouzelníka či kouzelnici hledat na straně otce. A celý vývoj kouzel probíhá podle toho, nabude-li vztah trvalosti nebo získá politickou hodnotu.¹ K produkci vlkodlaků ve vlastní rodině nestací se vlku podobat nebo žít jako vlk: je třeba pakt s ďáblem znásobit spojenectvím s jinou rodinou, a právě návrat tohoto spojenectví do první rodiny, reakce tohoto spojenectví na první rodinu, produkuje vlkodlaky jakoby působením feedbacku. Pěkný příběh Erckmanna-Chatriana, *Hugues le loup*, v sobě soustřeďuje tradice týkající se této složitě situace.

Vidíme, jak se čím dál víc rozplývá protiklad mezi tématy „nákazy skrze zvíře jako smečku“ a „paktu s anomálním jako výjimečnou bytostí“.

¹ René Thom, *Stabilité structurelle et morphogenèse*, W. A. Benjamin (ed.), Reading, Mass. 1972, s. 319.

¹ Edmund R. Leach, *Critique de l'anthropologie*, P.U.F., Paris 1961, s. 40–50.